

МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОГРАМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

Анотація. Розглянуто сутність оцінки ефективності програм із забезпечення ліквідності банку, що в умовах економічної кризи є основою подальшого розвитку вітчизняної фінансової системи. Розкрито алгоритм застосування методу ієрархії на прикладі оцінки ефективності програм щодо забезпечення ліквідності ПАТ "Ощадбанк".

Аннотация. Рассмотрена сущность оценки эффективности программ по обеспечению ликвидности банка, что в условиях экономического кризиса является основой дальнейшего развития отечественной финансовой системы. Раскрыт алгоритм применения метода иерархии на примере оценки эффективности программ по обеспечению ликвидности ПАО "Ощадбанк".

Annotation. The article deals with evaluation of the bank liquidity programme efficiency which provides further development of the domestic financial system in the economic crisis. The algorithm of the method of hierarchies applied in evaluating the programme efficiency of JSC "Oschsdnyi bank" is discussed.

Ключові слова: ліквідність, метод аналізу ієрархій, ліквідні кошти.

Докризовий період характеризувався значним рівнем мобільності міжнародних капіталів, які з відносною легкістю залучалися й українськими банками. На даний час така можливість майже вичерпалася. Саме тому в умовах економічної кризи одним із найбільш важливих завдань банку залишається забезпечення його фінансової стійкості, головним критерієм якої є ліквідність.

Метою роботи є розробка економіко-математичної моделі, що дозволяє оцінити ефективність програм щодо забезпечення ліквідності банку.

Вивченням даної проблеми займалися як вітчизняні, так і закордонні вчені-економісти: Лаврушин О. І., Черкасов В. Є., О. Деревська, В. Крилова, О. Пернарівський, Примостка Л. О., Трифонов А. Н. та ін. [1 – 7]. Проте в їх працях було висвітлено лише загальні аспекти вирішення проблеми або певний вид заходів, безпосередньо не пов'язаний з оцінкою ефективності програм щодо забезпечення ліквідності банку.

Метод аналізу ієрархії (МАІ), розроблений відомим американським математиком Томасом Сааті, з успіхом використовується для розв'язання багатьох практичних задач на різних рівнях планування [8]. Цей метод набув широкого розповсюдження в останнє десятиріччя.

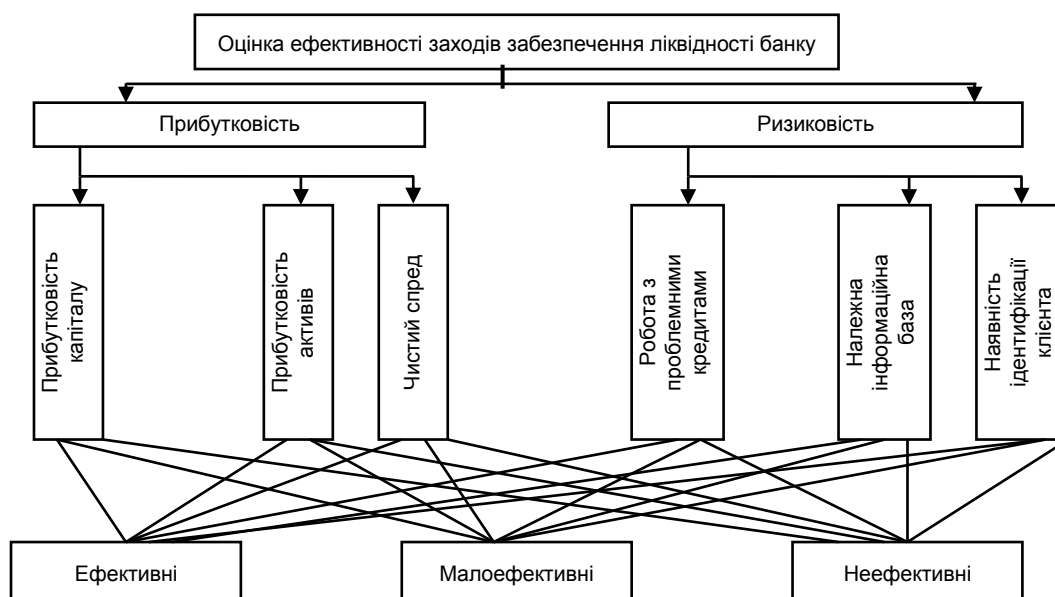

Рис. Ієрархія критеріїв та альтернатив

На рисунку показано початковий етап побудови моделі – визначення критеріїв різного рівня. Розрахунки будуть проводитись за допомогою пакета Expert Choice.

Метод аналізу ієрархії (MAI) застосовується для вирішення багатокритеріальних задач в умовах визначеності. Мету прийняття рішення слід розподілити на кілька критеріїв 1-го рівня, кожний з яких також розподіляється на кілька критеріїв більш низького рівня (див. рисунок).

Ідея методу полягає в оцінці кожного варіанта рішення по всіх критеріях найнижчого рівня, потім оцінки згортаються в одну загальну, використовуючи ваги критеріїв для кожного рівня. Таким чином, визначити частку кожної альтернативи, у результаті відбувається вибір тої чи іншої альтернативи.

Згідно з цим методом вибір пріоритетних рішень здійснюється за допомогою парних порівнянь. Можна припустити, що є три камені. Потрібно оцінити їх вагу. А важчий за Б, а Б важчий за С. Аналогічно можна порівняти відносну важливість будь-яких кількісно невизначених факторів.

Даний метод дозволить обрати ту альтернативу, яка відповідає вимогам, оскільки отримана інформація надається у графічному та числовому вигляді. На відміну від інших методів, які використовують у банківській сфері, даний метод полягає в обов'язковій умові "фокусування" або "сходження" до чогось єдиного стосовно висновків експертів і дій численних виконавців складного процесу, що передбачається [5].

MAI успішно застосовується в багатьох галузях: так, наприклад, є досвід застосування його при розподіленні енергії у промисловості, висуванні кандидатів на вибори, проектуванні цін на нафту, проектуванні літаків, як інструмента для вимірювання якості (бажана якість порівнюється з фактичною) та при стратегічному плануванні майбутнього корпорацій, оскільки воно вимагає від спеціалістів урахування та узгодженості багатьох критеріїв.

Усе це переконує, що MAI – математично обґрунтований підхід для отримання шкали відношень при вирішенні складних проблем. Важливо відзначити, що MAI, як і інші аналітичні процедури, може бути неправильно використаний у тих випадках, коли обробляються твердження, засновані на упереджених поглядах експертів. Тому необхідна наявність незалежних експертів.

На відміну від інших науковців, які використовують даний метод для поставлених цілей, автор дещо розширив критерії відбору, зупинившись більш детально на оцінці ефективності програм банку щодо забезпечення ліквідності.

Метод аналізу ієрархії базується на принципі ідентичності й декомпозиції, містить процедури синтезу множинних тверджень, отримання пріоритетності критеріїв та знаходження альтернативних рішень [9].

Банк оцінює ефективність проведених власних програм щодо забезпечення ліквідності. При цьому існує 3 альтернативи – "Ефективна політика" (Е), "Малоефективна" (М) і "Неефективна" (Н). При цьому необхідно обрати за критеріями: "Прибутковість" (Пр), "Ризиковість" (Р), яка саме політика проводиться банком на основі даних, поданих у таблиці.

Таблиця

Відносні критерії для розрахунку моделі

	Прибутковість К	Прибутковість А	Чистий спред	Робота з проблемними кредитами	Інформаційна база	Ідентифікація клієнта
Ефективна	1,17	1,28	11,15 %	На високому рівні	Наявна, охороняється	Наявна
Мало-ефективна	1,02	1,13	9,1 %	Погано організована	Без сучасних технічних засобів захисту	Наявна
Неефективна	0,76	0,21	-5,4 %	Відсутня	Без сучасних технічних засобів захисту	Відсутня

У результаті виконаних операцій у моделі були розраховані пріоритети, визначено уподобання та автоматично виконано синтез.

Таким чином, було отримано обґрунтування для прийняття відповідного управлінського рішення щодо ефективності проведення програм щодо забезпечення ліквідності банку. Результати даного методу показали, що дані програми є малоефективними для проведення. Саме тому необхідно покращити якість інформаційної бази, провести роботу з проблемними кредитами, провести заходи щодо збільшення рентабельності активів та чистого спреду.

При цьому критерій із великим пріоритетом буде залежати від критерія з низьким пріоритетом. Вивчення пріоритетів необхідно для того, щоб керівник, який приймає рішення, визначив, які види діяльності є першочерговими.

Питома вага окремих підгруп у загальній сумі притягнутих коштів характеризує місце й роль у кредитному потенціалі кожного виду ресурсу і відповідних економічних контрагентів. Банки повинні мати свою стратегію підтримки стійкості депозитів. Частиною такої стратегії виступає маркетинг – підвищення якості обслуговування клієнтів для того, щоб вони залишалися вірними банку і під час кризових ситуацій. Підвищення терміну ощадних депозитів, їхньої середньої суми також пом'якшує коливання депозитів під час криз [6].

У процесі аналізу ліквідності балансу доцільно виявити міру дотримання принципів ліквідності за допомогою підтримки оптимального співвідношення між термінами депозитів і термінами коштів, розміщуваних в активних операціях.

Облік мультиплікативних ефектів у даній моделі необхідний для забезпечення галузей із високим пріоритетом достатньою кількістю продукції, зробленої галузями з низьким пріоритетом. За недостатнього виробництва низько пріоритетними галузями це може негативно позначитися на галузях з високим пріоритетом.

Таким чином, у роботі було досліджено місце проблеми у банківській системі, розроблено модель дослідження та оцінки основних параметрів проблеми, а також було перевірено здатність такої моделі бути реально доречною у процесі аналізу банківської діяльності.

-
- Література:** 1. Лаврушин О. І. Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової фінансової кризи / О. І. Лаврушин // Банківська справа. – 2009. – № 4. – С. 19–25. 2. Черкасов В. Финансовый анализ в коммерческом банке / В. Черкасов. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 462 с. 3. Деревська О. Активно-пасивні операції та управління ліквідністю банківською установою / О. Деревська // Вісник НБУ. – 2008. – № 7. – С. 44–50. 4. Крилова В. Складові процесу управління ліквідністю банку / В. Крилова, Р. Набок // Вісник НБУ. – 2008. – № 6. – С. 24–29. 5. Пернарівський О. Аналіз та оцінка ризику ліквідності банку / О. Пернарівський // Вісник НБУ, 2008. – № 6. – С. 24–29. 6. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: концепції, методи та моделі : монографія / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2002. – 316 с. 7. Трифонов А. Н. К вопросу о банковской ликвидности / А. Н. Трифонов // Банковское дело. – 1996. – № 10. – С. 28–31. 8. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності / З. І. Щибиволок. – К. : Знання, 2006. – 311 с. 9. Довгань Ж. Оптимізація ресурсної бази комерційного банку / Ж. Довгань // Фінанси України, 2001. – № 6. – С. 128 – 135.